

עמל והתחדשות

דברים לשולחן שבת משיעורו השבועי של הרב שניאור אשכנזי

ב"ה, גיליון מס' 41 | פרשת בהעלותך | י"ב סיון תשפ"ו

וכמבט מעמיק יותר: האדם אינו מתאהב בהישג עצמו כמו בחתימה אליו. אין הוא מתרגש מעצם ההחזקה, אלא מן הציפייה ומן הפריצה אל היעד, וכבר אמרו חכמים: "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, ומי שיש לו מאתיים רוצה ארבע מאות". עיקר חיותו של האדם הוא ב"לרצות", פחות ב"להשיג" - שכן מן הרגע שהשיג את מבוקשו, הדבר מאבד מברקו ותופס מקום צר בלבד.

מהו שורש חוסר השקט הזה? מבאר הרבי: "טבע הקב"ה בטבע הבריאה שצרכי האדם אינם נעשים מן המוכן, אלא דורשים עמל ויגיעה כי בכך הוא מתרומם לדרגת משפיע ומהווה ודומה לבוראו" - האדם נברא "בצלם אלוהים", ועל כן הוא דומה לבוראו. וכשם שהבורא אינו רק מקיים את עולמו אלא מחדש בו בכל עת אור וחיות, כך נטועה באדם תשוקה עזה להיות "בורא" ולא רק "נברא" - להשפיע ולא רק להיות מושפע, לחולל ולחדש, לרומם את המציאות ולהטביע בה את חותמו.

על יסוד זה ביאר הרבי את מאמר חז"ל: "אדם לעמל נברא, שנאמר 'אדם לעמל יולד'" - "אדם לעמל יולד" אינה קללה כי אם ברכה, אינה עונש כי אם ייעוד. תכלית בריאת האדם היא להתעלות מעל היותו "נברא" ולהידמות לבוראו - ומשום כך הוטבע בו הצורך לעמול, לחדש ולהוסיף בבריאה. וכעמל עצמו יש מדרגות זו למעלה מזו.

יגיעה מרעננת

עתה מתבארת מצוות התורה ללוי ולכל אחד מאיתנו: רוצה להתרגש מחדש בכל בוקר? עשה כמעשה הצעירים, שהם גמישים, סקרנים ופורצים אל הלא-נודע. עבודה חדשה היא מאמץ חדש, ומאמץ חדש הוא חיים חדשים. דווקא היגיעה היא ששומרת על הנפש צעירה.

בכל אחד מאיתנו טמון חלום שעדיין לא הגשמו: לסיים מסכת, ללמוד חסידות בעיון, להוסיף כוונה בתפילה, ללמוד עם הילד, או להשקיע יותר בשלום הבית. אפילו חצי שעה ביום של לימוד תורה, כזה שמצריך ריכוז ויגיעה - עשויה להיות נקודת מפנה. זהו מעיין הנעורים האמיתיים: לפתוח חלון של פריצה אל מעבר לרגיל, ושם, במאמץ המתחדש, שומר האדם על רעננותו. וכך נזכה כולנו לחיות חיים של התחדשות, ולשיר לפניו במהרה "שיר חדש", בגאולה האמיתית בקרוב ממש.

פרשת "בהעלותך" מציגה בפנינו את עבודת הלויים שבכל שנות הנרודים במדבר נשאו על כתפיהם את כלי הקודש, הקימו את המשכן בכל חניה ופירקו אותו לקראת המסע הבא, ובמקביל שרו וניגנו בשעת הקרבת הקורבנות ושמרו על קדושת המקום. הלויים נכנסו לשירות בגיל עשרים וחמש, ובגיל חמישים "ישוב מצבא העבודה ולא יעבד עוד". אלא שמיד נוסף משפט מפתיע, שלכאורה סותר את עצמו: "ושרת את אחיו באהל מועד לשמר משמרת ועבדה לא יעבד".

אם הלוי "לא יעבד עוד" - מה פשר ההמשך "ושרת את אחיו"? את מי הוא ממשיך לשרת לאחר שפרש? מבאר רש"י: "לא יעבד עוד" - עבודת משא בכתף, אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות". עיקר מלאכת הלויים בתקופת המדבר הייתה פיזית ומאומצת, וכשהגוף מזדקן מתקשה בה. ועל כך באה התורה ומלמדת שדווקא מעבודה זו - ורק ממנה - פורש הלוי. זוהי מהפכה של ממש. אין "גיל פרישה". אדם אינו נפסל מעבודתו משום שמלאו לו שנים, אלא כל עוד שיש בידו לתרום, מקומו שמור. הפרישה היא עניין של יכולת, לא של לוח שנה.

יתירה מזאת, המשנה במסכת אבות מגלה שבגיל חמישים לא רק שהלוי לא מצמצם את פעילותו - הוא מתרחב, ופותח בפרק חדש לחלוטין: 'בן חמשים לעצה', מפרש הברטנורא: "שנאמר בלויים 'ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבד עוד ושרת את אחיו', ומהו השירות לאחיו? שיתן להם עצה".

מסחיבה - לחינוך. הלוי, שבילה עשרות שנים בעבודת הכפיים, אוסף עתה את כל ניסיון חייו, והופך למורה דרך לצעירים ממנו. הוא אינו רק ממשיך לעבוד; הוא מסב את מקצועו ופותח קריירה שנייה לגמרי.

וכאן מתעוררת השאלה: מדוע? למה לעשות את החיים כה תובעניים? מאיזו סיבה נדרש מאדם בן חמישים, שהתמחה עשרות שנים במלאכה אחת, לרכוש מקצוע חדש מבראשית?

חוסר שקט

התשובה נוגעת בשורש מהותו של האדם. דבר מופלא הוא שאדם ככה תמיד אל מעבר למה שיש בידו. אין בו שקט. אין הוא מסתפק בלהשיג ואז לנוח על הישגיו, אלא נרדף בלי הרף - ללמוד דברים שלא ידע, להגיע אל מקומות שלא הכיר, לחולל מעשים גדולים מאלו שכבר עשה.

שאלות לדיון משפחתי

שאלות לילדים:

1. מתי הרגשתם הכי גאים בעצמכם - כשמהו היה קל, או כשהתאמצתם מאוד והצלחתם?
2. דמיינו יום שלם מבלי לעשות כלום - לדעתכם זה כיף, או שבסוף נהיה משעמם? למה?
3. ספרו על דבר שהיה קשה לכם בהתחלה, ואיך הרגשתם כשהתאמצתם ולבסוף הצלחתם.
4. אם אפשר היה לקבל הכל מוכן בלי שום מאמץ - זה היה טוב או חבל? למה?
5. איזה דבר חדש, קצת קשה, הייתם רוצים מאוד ללמוד השנה?

שאלות לבוגרים:

1. למה לדעתכם ההישג מאבד מערכו ברגע שהשגנו אותו?
2. מה ההבדל בין לעבוד כדי להתפרנס לבין לעבוד כדי להתחדש?
3. איזה חלום רוחני עדיין לא הגשמתם?
4. מה לדעתכם הסיבה שהאדם פשוט "לא יודע מנוח"?
5. האם עמל הוא ברכה או מחיר?

סיפור לשבת

ההולדת החמישים נפילתי בדיכאון ולא הצלחתי לצאת מהמיטה. אשתי רצתה לעזור לי ואמרה: בברוקלין יש רב חכם, סע לפגוש אותו. נסעתי. הרבי התעניין מה מעיק עליי וסיפרתי בכנות.

הרבי שאל "אתה יודע תנ"ך?". עניתי: "מעט". הרבי שאל מי היה המנהיג הגדול של העם היהודי? עניתי: "משה רבנו". הרבי שאל "באיזה גיל החל משה להנהיג?". לא ידעתי והרבי השיב: "שמונים".

"אבל כיצד אדם בן שמונים לוקח משימה של הנהגת עם מורכב כמו העם היהודי?", הרבי שאל וענה: "משה לא הביט אחורה. הוא לא שאל מה כבר עשיתי? אלא מה מוטל לעשות? כל עוד מביט אדם קדימה ושואל מה נדרש היום - הוא צעיר. כשהוא מביט אחורה - הוא נעשה זקן".

"דברי הרבי היו סם חיים עבורי", סיים הסנאטור. "מאותו יום ראיתי ברכה בחיי, וכעת, אני חוגג יום הולדת שמונים וזאת ההזדמנות שלי לממש את הוראת הרבי מלפני שלושים שנה...".

הרב שמואל רבינוביץ הוא רב הכותל המערבי. אחד מידידיו הוא ג'רי גרפסטיין, שכיהן עשרות שנים כסנאטור יהודי בפרלמנט הקנדי. לפני כמה שנים קיבל הרב רבינוביץ טלפון מגפרסטיין ובו הזמנה להשתתף במסיבת יום ההולדת ה-80 שעורכים לו חבריו בקנדה. יומנו של הרב היה מלא והוא לא היה פנוי לצאת מהארץ, והסנאטור ביקש להתברך מהרב בטלפון.

הוא סיפר כי הוא מתחיל פרויקט עסקי חדש בהשקעה כספית גדולה: הפצת עיתונים בסינית וביפנית במזרח הרחוק והוא מבקש ברכה להצלחה. הרב השתתף במבוכה כי אינו יודע איך מברכים אדם בן שמונים, שמתחיל פרויקט בעבר השני של הגלובוס בהשקעה של מאות מיליונים?

הסנאטור ביקש לספר סיפור מהעבר: "בכל פעם שחגגתי יום הולדת של עשור בחיי, חטפתי משבר. הייתי שואל מה הספקתי? אחרים עשו הרבה והגיעו להישגים משמעותיים ואיפה אני? כשהגעתי ליום